

Beseda o Učiteljski tiskarni.

Nedavno sem zapisal približno ta-le stavek: Naše gospodarske institucije so velikega pomena za razvoj in bodočnost našega stanu. Zato morajo preživeti posamezne osebe in struje, da preidejo neokrnjene in kolikor možno močne na potomstvo.

Na zborovanju v Celju se je dovolj jasno videlo, kako velika večina slovenskega učitelstva misli in sodi o podjetju, katerega skoraj izključno samo vzdržuje katero nosi njegovo ime in katero je upravljano od razmeroma prav majhne skupine naših ljudi. Še jasneje in najbrže mnogo ostrejšo sliko bi bili dobili, če bi bil dopuščen čas, da bi bili mogli o odsekovnem predlogu razpravljati v plenumu. Sicer pa je bilo že to dovolj, kar smo čuli takorekoč mimo grede.

Z ozirom na vsa ta dejstva in pa z ozirom, da je sedaj višek sezone za naročanje blaga in šolskih potrebščin, se mi zdi naravnost potrebno v interesu našega stanu in v interesu tiskarne same opozoriti na nekatera dejstva.

1. Tiskarna je docela samostojno podjetje — zadruga, katero upravljajo zadržniki po svojem upravnem in nadzorstvenem odboru. Spomladi je bilo 141 zadržnikov. Zakaj je število zadržnikov razmeroma tako nizko, je posebno poglavje, ki sedaj ne spada sem.

2. Pravila so samo nekaj začasnega in jih ima pravico vsak občni zbor izpopolniti, oziroma docela izpremeniti, seveda v smislu veljavnega zadržniškega zakona. — Sedaj so veljavna ravno kar potrjena pravila z visokim deležem (250 Din — preje 25 Din!) in da imajo zadržniki na vsakih 10 deležev po en glas več (sedaj je imel vsak zadržnik brez ozira na število deležev samo 1 glas). Zakaj se je v naši dobi, ko govorimo in pišemo toliko o demokratizmu vzel to kapitalistično podlago, je imela večina gotovo svoje vzroke. A trenutno se to ne da izpremeniti.

3. Kdor hoče pri tiskarni sodelovati in imeti pravico soddločitve, mora pač pristopiti kot član in se podvreti vsem zahtevam pravil. Sicer ga ima sedaj pravico upravni svet odkloniti brez navedbe vzrokov, a kljub raznim žalostnim dosežkom izkušnja tega menda ni pričakovati.

4. Procvit in propast tiskarne sta pa odvisna v največji meri od vsega učitelstva, katero jo vzdržuje in podpira z naročili, ne pa samo od zadržnikov, kakor so odvisne navadno zadruge. Zato ima moralno pravico, da o njej razpravlja vse učitelstvo. In prav tako ima uprava tiskarne vsaj moralno dolžnost, da upošteva glas večine učitelstva, če si hoče zagotoviti obstoj in napredek podjetja. Ako so il pa posamezne osebe več nego dobrotit podjetja, ji seveda ne more nihče kratiti faktične pravice, da tudi dobre in umestne nasvete nezadržnikov kratkoma odkloni. Odgovornost nosi sama.

Tak je dejanski položaj razmerja med tiskarno in učitelstvom. Podrobno razpravljati o morebitnih raznih hibah uprave same na tem mestu, se mi iz gospodarskih razlogov ne zdi umestno. In tudi časovno neprikladno. Zakaj, stojmo slej ko prej na stališču, da raznih načelnih sporov in osebnih afer ne zanašamo v naša gospodarska podjetja in tudi ne v javnost. Vse to se bode uravnalo — ker se uravnati mora — na drugem mestu in ob drugem času.

Pač pa se mora odločno zavrniti oni vedno pogostejši glas v naših vrstah, češ, če je tako bomo na kratkoma tiskarno bojkotirali. To je docela zagrešeno stališče. Z bojkotom ne zadenete niti sameznih oseb, ampak podjetje, ki bode prav upravljan, velika moralna in tudi gmojna opora našemu stanu. Zatorej ne bojkota, ampak izdatno podpora z naročili iz naših vrst. To mora biti geslo stanovsko zavednega učitelstva.

Hren.

Protestno zborovanje O. Z. zaradi znižanja draginjskih doklad.

V soboto 24. julija t. l. zvečer je sklicalo predsedstvo Osrednje veze državnih nameščencev in upokojencev za Slovenijo na sestanek predsednika in tajnika vseh pri njej včlanjenih organizacij. Vabilu se je odzvalo po svojih odposlancih 28 organizacij. Naše poverjenstvo je zastopal strokovni tajnik.

Zborovanje je otvoril predsednik O. Z. g. Lilleg. V jedrnatih besedah je pojasnil naš položaj in stališče, ki naj ga vzamemo proti vladni naredbi glede znižanja draginjskih doklad. Ni dovolj, da nam država dolguje visoke zneske na neizplačanih razlikah. Ne! V zasmeh in sramoto pred vsem kulturnim svetom je znižala sedaj še draginjske doklade. Dočim skrbe druge države (Češka, Francija) za zvišanje prejemkov svojim uradnikom, ki so že itak bolj plačani nego pri nas, dela naša vlada ravno nasprotno. Ministrski predsednik Uzunović brije celo norce iz nas, ko apelira na državno uradništvo, češ, da je ono najbolj patrijočen in državotvoren element.

Sramotno plačano uradništvo naj podpira vovodinske milijonarje, ki povečini že spravili letošnje žitne pridelke in jim je vseeno, ali pridelajo nar let kal

ali nič. Trdijo celo, da so vsa poročila o velikanski poplavi **humbug**. Sam g. Savic načelnik v ministrstvu za trgovino in Industrijo, je izjavil verodostojnim osebnostim v Ljubljani, da je napravila povodenj komaj za 60 milijonov škode. Proti takemu postopanju moramo zavzeti svoje stališče. Ko še pove, kaj se je doslej tozadevno ukrenilo, predlaga, da zainteresiramo javnost zlasti pridobitne kroge za naše težnje. Začasno naj izstopi uradništvo tudi iz vseh dobrodelnih, prosvetnih in drugih društev!

K besedi so se oglasili delegati večina vseh organizacij. Končno se je sklenilo:

1. Vsi državni uradniki, včlanjeni po svojih organ, v Osrednji zvezi, izstopijo iz vseh društev (tudi iz političnih), razen iz svojih strokovnih.

2. V četrtek 29. julija se vrši v salonu »pri Levu« ponovni sestanek, na katerega se novabito vse organizacije državnih nameščencev, ki niso včlane pri O. Z., v svrhu posvetovanja o nadaljnjem postopanju.

O vseh ukrepih bomo naše članstvo točno informirali.

Listje pada ...

(K upokojitvi inspektorja dr. St. Beuka in J. Westra.)

Pod tem naslovom sem čital v preteklem letu obupno sliko našega kulturnega propada v domovini XX. stoletne kulture.

Fašistični vihar trese nekda mogočno drevo stanovske in šolske organizacije Julijske Krajine in z njeza odpada mrko in gnilo listje odpadnikov in koristolovcev — odnaša na orkan tudi zdravilo listje, ki leti čez mejo k nam.

Zalibog opazujemo pri nas isto igro. Fašizem nadomešča tu politična ozko srčnost. Tam veie veter nacionalne mržnje in prezira, tu pa sapa koristolovstva in političnega kameleonstva.

V kulturni Italiji je vihar uničil skoro naš dom — kaj na pri nas.

Pri nas odletajo najboljše in mi molčimo. Z 31. t. m. odhaia dr. Stanko Beuk — sledi mu na inspektor srednjih in meščanskih šol J. Wester. To so suha po dnevnih zabeležena dejstva. Dnevno časopisje že načinja vprašanje

krijevcev — kaj pa mi.

Molčimo in puščamo da se mešajo v šolske zadeve nepoklicani faktorji. Sram nas bodi. Kje je naš ponos? Kam smo poslali svojo odločnost?

Slepici — ne vidite li, kako smo tepeni, ker stopamo ločeni v boju za našo bodočnost. Glušci, ne slišite li ogabne pesmi političnih krahirancev, ki se vsele naše slabosti. Hočete li še več dokazov za potrebo enotne fronte vseh zatirancev. Čemu brbljate — malodušni po preteklosti in vlačite na dan že milijonkrat premlate fraze.

Skandal upokojitve dveh naših odkritih prijateljev, dveh šolnikov, ki sta mnogo pripomogla k dvigu našega šolstva po prevratu, naj nam končno odpre oči, da dvignemo svoj glas in zakličemo politični javnosti: Dovolj je — ne dražite nas več — na dan zaslepienci iz temnih rovov vsakdanje politike na solnce resnice in pravice.

Na dan licemerji, ki se skrivate za steno političnih kupčij — ven — ne podirajte iz osebnih ambicij, kar je svetega in lepega.

Dr. Beuk in J. Wester nazaj na svoji mesti — to je edina pravična rešitev zadeve — to sta zelena lista — to sta preosnovalec šolstva in najboljša zaščitnika napredka in prosvete v gnilih razmerah, ki nas drugače more in uničujejo.

Listje pada — toda ne v poletju. V jeseni pada zrelo listje, ki je dokončalo svojo nalogo.

Zato politiki, roke proč od šolstva, če hočete dobro narodu in domovini.

Poštenost in odkritost prevladaj tu-di v politiki.

Zavedno učitelstvo, ki se otresa vsake politične navlake stopaioč krepko

„Starec, tiho bodi!“

... Toda okolo kapetana so se pojavile osivele glave kralja Matjaža z zastarelimi nazori... Učit. Tov. z dne 8. oktobra 1925.

V otroških letih sem šel vsako leto z ljubljeno pokojno materjo ob Jernejevem na proščenje k »Majki božji trifarski«, ki v tiem zavetju Bele Krajine odpira vrata nebeškega spokorjenim in s trpljenjem bednega življenja očiščenim dušam. Tamkaj v Rosalnicah stoje pokraj njiv in travnikov, v zelenem vencu pevajočih šum, z vinsko trto na obsolnčenih brdih in v široki verigi veselotožnih, v bolesti trepetajočih in v neizraznem pričakovanju drhtečih src našega naroda tri cerkve — druga ob drugi postavljene, da v svoje svete hrame prestrežajo laadne glasove slepega guslarja, melanholične speve marindolskih devojk, sirotin romarjev izpod Žezlia, razigranih Vivodincev in vsega ponosno umirjenega naroda Bele Krajine, svečano dvignjene v blestečo tenčico nebeške slinile! Gorenja cerkev, srednja cerkev, dolena cerkev... Izza zelenega Mestnega brega se preliva nanje blesk pozlačene jabolka svetega Nikole, ki stoluje starodavni Metliki in siplje blagoslov miru in utehe na grobove onih, ki so se zatekli izpod mogočnega brnenja njegovega velikega zvona v ta tihi, pokojni, srečonosni kraj...

Moj dom — edin, nad vse ljubljani!

Z materjo sva se zatekla v gorenjo cerkev. Pokleknila je in glava ji je zatopila v dlane. S propovednice v cerkvi in z one pred srednjo cerkvijo je grmela beseda božja, ki je užigala plamene src, sušila solzne oči in kazala pota v visoko nebo. Jaz — otrok — sem krožil s pogledi po hiši Gospodovi, ki je opojno dehtela v cvetovih in ki so se po njej pretakali vzdihni stoterih duš. Visoki cerkveni obok je bil poslikan s podobami, ki kažejo prizore iz zgodb svetega plisma. In po tej pisani poljani so se pasle moje oči. A nobena podoba se mi ni tako živo in učinkovito vtisnila v spomin, kakor ona v tesnem medaljonu, ki kaže starega plešca med kopico otrok, med katere so planili strašni črni medvedi in jih obdelavali s silnimi šapami.

Mati mi je povedala, da so bili to malopridni otroci, ki so se norca delali iz ubogega plešastega starca, porogljivo ga kličejo: »Plešec, pridi doli!« A tedaj je prihrumela nanje kazen božja: medvede so primomliali med brezštidno dečo in so jo s šapami učili spoštovati starost!

Zakaj vam pripovedujem o tem, kar tako sveto, sladko in neizbrisno živi v skromni zakladnici najlepših mojih spominov?

Dogodilo se je v Celju, tako mi pravi, da je nadla iz ust mladega učitelja, med govorom starega tovariša — baje je bil to Jelenc* — drzna in prostaška beseda: »Starec, tiho bodi!« — Ako je

* Oseba ni poglavitna stvar. — Pis.

Učiteljski pravnik.

—Š Redukcija draginjskih doklad. (Računovodstvo del. min. fin. poroča.) V sled sklepa ministrskega sveta so se z veljavnostjo od 1. avgusta t. l. znižale osebne draginjske doklade. Računovodstvo je dobilo nalog, da mora to znižanje draginjskih doklad izvesti že s 1. avgustom. Ker je pa likvidacija po starem že zaključena in nakaznice odposlane pošt-ni hranilnici, podružnica v Ljubljani, zato naj vsak šolski upravitelj odnosno ravnatelj meščanske šole brezopogojno vrne dne 1. avgusta po položnici, priloženi plačilnemu listu znesek, zaznamovan z rdečilom in opremljen s štamplijo »takoј vrniti«. V interesu vsakega upra-

po novo začrtani poti stanovske organizacije, ne dovolj, da nam uničujete šolstvo, da nam v najlepši dobi dela in prenavljanja tresete drevo in obirate zdravilo listje.

Rehabilitirajte oba šolnika, popravi-te usodenolni korak, drugače Vas moramo obsojati in Vam zaklicati:

Tako ne gre dalje, učitelstvo noče Vaše zakulisne taktike — Vašega varuštva, ki nas je dovolj teplo.

Želimo in zahtevamo proste roke — šolstvo pa bomo znali varovati proti vsakomur, ki ga hoče s tem uničevati in diskreditirati pred javnostjo.

Kaznujte hlanca in strankarske eksponente — ne dotikajte se na idealnih pedagogov in voditeljev šolstva.

A. Mervič.

to res — ali bi si ne želel medvedove šape, ki bi jo z zamahom prislonil na ta usta, da se ne bi nikoli več sirovo norčevala iz starca, pa da ne bi tudi nikoli več izgovorila učiteljevega imena?! Kdo neki je vzgojil tega učitelja in kdo ga je dvignil do take izobrazbe? Ali se je pritenel med nas iz hudičeve torbe ali pa ga je omamila in zastrupila razdvijana strast, ki s psovko dokazuje svoje pravo! Gorie nam, če se bo naša mladina s takim orožjem oboroževala za zmago učiteljskih idealov! Gorie nam, če bomo drug na drugega pljuvali!

»Osivele glave kralja Matjaža« so prejele javno plačilo iz tovariških ust, ki so se po moji vednosti sedaj prvič oglasile s takim izrazom na učiteljski skupščini! Če je to res — težko mi je verjeti! — tedaj je to velika sramota za sramotilca samega in velika sramota je to zani, ki bi bil kakorkoli kriv, da mora mlad pripadnik učiteljskega stanu na tak grd način dajati izraza še gršemu svojemu mišljenju o lastnem stanovskem tovarišju! »Zastarelih nazorov« ne pobijamo s psovkami! Nai nihče od nas ne obremenjuje svoje vesti z dejanji, ki onečajo našo čast in ki se bodo maščevala nad njimi, ki so jim izvor in potuhal!

V tem primeru ve vsak, kaj je njegova dolžnost — dolžnost v tem trenutku in dolžnost za bodočnost! Vzroja! Vodi! društva! Veste li, da delate na temeljih narodove prosvete, lepote njegove duševnosti, zdravega napredka njegove miselnosti in čiste globine njegove npravnosti? Starci, stari borci, preizkušeni poštenjaki, jasna lica temnih dni preteklosti, ki nas je davila z železno, kruto pestjo — na izobraževalno, na učiteljsko delo, da nam plevel ne preraste domačega polja! Jaz se postavljam na stran onih, ki so vajeni boriti se s poštnim orožjem za čast in pravdo vsakega, kdor je vreden mozege tovarištva in bratsva! Oko v oko! In zob za zob! Kot preprost organiziranec UJU smatram za dolžnost svoje stanovske časti, da govorim tako jasno in nedvoumno! Izpostavljam se sicer opasnosti, da tudi meni ne zabrusijo v lice starca, ki naj molči! Res je — življenje se nagiblje na večerno stran, toda idealom mladosti ostanem zvest do smrti! In če pade starec name, naj se izpod njega porne mladost, moč volje in stvarnosti, ki bodi vzvod in vir pozitivne tvornosti našega rodu in bodočih generacij!

V Ljubljani, dne 26. julija 1926.

E. Gangl, član UJU.

Predsedstvo pokrajinske skupščine izjavlja, da gornjih besed ni slišalo na pokrajinski skupščini, zato jih tudi s predsedstvenega mesta ni moglo zavrniti. Tudi ni bil javljen kak tak incident predsedstvu pokrajinske skupščine. V imenu predsedstva: Anton Hren l. r. kot predsednikov namestnik.

vitelja je, da se brezopogojno ravna po tem navodilu.

Radi orientacije objavljamo tabelo o znižanju doklad.

II. KATEGORIJA.

Krajevni draginjski razred							
II.				III.			
Dose-danja drag. dokl.	Zni-zano za %	Nova drag. doklada	Vra-čilo za avg.	Dose-danja drag. dokl.	Zni-zano za %	Nova drag. doklada	Vra-čilo za avg.
900	6	846	54	800	6	752	48
1000	10	900	100	900	10	810	90
1100	10	990	110	1000	10	900	100

V III. kategoriji je za vse nastavljenec 6 %.